

YTTRANDE

Datum
2023-03-31

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 3
Dnr ~~2022/2020~~
INKOM: 2023-03-31
MÅLNR: FT 4281-22
AKTBIL: 129

Stockholms tingsrätt
stockholms.tingsratt.avdelning3@dom.se

Mål nr FT 4281-22; Daniel Edencrona ./ staten genom Justitiekanslern

---

1. MÅLET I KORTHET	3
2. YTTRANDETS DISPOSITION.....	4
3. PREMIEPENSIONSSYSTEMET.....	4
4. OMSTÄNDIGHETER I SAK	9
5. GRUNDER	17
6. STATEN HAR UPPFYLLT SIN POSITIVA SKYLDIGHET	19
7. NÅGON SKADESTÅNDSSKYLDIGHET HAR HURSOMHELST INTE UPPKOMMIT	24
8. SVAR PÅ TINGSRÄTTENS FRÅGOR SAMT SYNPUNKTER PÅ PROTOKOLLET OCH KÄRANDENS SENASTE YTTRANDE	25
9. MÅLETS FORTSATTA HANDLÄGGNING	26

I enlighet med tingsrättens föreläggande och efter erhållet anstånd inkommer staten med följande yttrande.

1. MÅLET I KORTHET

- 1.1. Det var i slutet av 2015 som Pensionsmyndigheten började misstänka att något inte stod rätt till med det maltesiska fondbolaget Falcon Funds. Granskningar inleddes och under tiden infördes ett köpstopp för fonderna på fondtorget. Trots att den behöriga tillsmyndigheten på Malta, MFSA, kommer med lugnande besked under våren, väljer Pensionsmyndigheten att avregistrera och lösa in fonderna i juni 2016. Det visar sig under hösten samma år att stora summor saknas och Pensionsmyndigheten anmäler saken till Ekobrottsmyndigheten.
- 1.2. Efter en omfattande förundersökning väcktes åtal och huvudmännen bakom Falcon Funds fälldes för bland annat grovt bedrägeri. De avtjänar nu långa fängelsestraff.
- 1.3. Käranden var en av de drygt 20 000 pensionssparare som har drabbats i Falcon Funds-härvan. Han har väckt den här talan under påstående om att staten åsidosatt hans egendomsskydd eftersom Pensionsmyndigheten inte lyckades förhindra att hans fondval ändrades till en av Falcon-fonderna, efter att någon lämnat in en förfalskad fondbytesblankett till myndigheten år 2014.
- 1.4. Staten ifrågasätter inte att det finns en positiv skyldighet att söka skydda pensionsspararnas fordringar på framtida pension. Inte heller ifrågasätts det att det – med facit i hand – står klart att systemet har kunnat stärkas upp i olika avseenden, något som också sedan har skett. Vid den aktuella tidpunkten har dock flera mekanismer funnits som syftat till att fondval inte skulle kunna göras obehörigen. Att dessa åtgärder inte lyckades förhindra kärandens fondbyte, kan inte medföra att staten har åsidosatt kraven som följer av Europakonventionen.
- 1.5. Det finns nämligen inte någon skyldighet för staten att förhindra varje förekomst av brott som en fristående aktör kan tänkas begå genom att missbruka systemet, särskilt inte i ett sådant här fall där brottsupplägget var utstuderat och väl dolt. Den enda som visste att det ändrade fondvalet inte gjorts för kärandens räkning var käranden själv. Trots att Pensionsmyndigheten informerade honom om bytet och han ombads kontakta myndigheten om det var felaktigt, hörde han inte av sig.
- 1.6. Den primära delen i den positiva skyldighet som åvilat staten här, är att säkerställa att misstänkt brottslighet utreds och att de drabbade ges möjlighet till gottgörelse. Och i den delen har käranden inte haft något att erinra. Det var tack vare Pensionsmyndighetens rådiga insatser som Falcon Funds-bedrägeriet – ett av vår tids förmodligen största bedrägerier mot det allmänna välfärdssystemet – kunde upptäckas. Myndigheten har sedan dess arbetet outtröttligt för att få igen allt som försnillats och hittills har drygt 2 miljarder kronor kunnat återföras till systemet. Det är av central betydelse i målet.

- 1.7. Justitiekanslern vidhåller alltså att statens positiva skyldighet enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen har uppfyllts i förhållande till käranden och att någon överträdelse av hans egendomsskydd inte har skett.

2. YTTRANDETS DISPOSITION

- 2.1. Mot bakgrund av att Justitiekanslern numera har trätt in som ombud i målet, har vi funnit det påkallat att redogöra för de omständigheter som Justitiekanslern bedömer är centrala för tingsrättens prövning. Dessa förhållanden skildras i avsnitten 3 och 4. Vi har i möjligaste mån sökt undvika upprepningar av tidigare yttranden i målet, samtidigt som syftet varit att lägga fram redogörelsen på ett koncentrerat och renodlat sätt.
- 2.2. I avsnitt 5 redogör vi för statens grunder i målet. Grunderna innebär en justering i förhållande till vad som tidigare förts fram och till vad som finns nedtecknat i protokollet från den muntliga förberedelsen (ab 112).
- 2.3. I avsnitt 6 utvecklar vi vilken positiv skyldighet som Justitiekanslern menar att artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 i Europakonventionen ställer på konventionsstaterna samt förklarar varför staten har levt upp till den skyldigheten i förhållande till käranden. I avsnitt 7 redogör vi också för varför det enligt Justitiekanslern inte är aktuellt med skadestånd, även om tingsrätten skulle bedöma att staten överträtt konventionen.
- 2.4. Slutligen besvaras i avsnitt 8 de frågor som tingsrättens ställt och vi ger också synpunkter på protokollet från den muntliga förberedelsen (ab 112) samt på kärandens senaste yttrande (ab 114). I avsnitt 9 föreslår staten att en sammanställning upprättas i målet.

3. PREMIEPENSIONSSYSTEMET

3.1. Om förhållandet mellan det allmänna och den enskilde

- 3.1.1. Utifrån de inkomster som en enskild haft som är pensionsgrundande, fastställer Pensionsmyndigheten årligen dennes pensionsrätt för den allmänna pensionen. En del av den allmänna pensionen är premiepensionen.
- 3.1.2. Premiepensionssystemet är utformat som ett fondförsäkringssystem där kapitalförvaltningen sker i värdepappersfonder som sköts av fristående fondbolag. Pensionsmyndigheten sköter konto- och fondhandelsadministrationen i systemet. Det går förenklat till så att Pensionsmyndigheten erhåller medel från Skatteverket motsvarande de premiepensionsrätter som fastställts för pensionsspararna på aggregerad nivå. Dessa medel placeras på myndighetens fondhandelskonto och används för att köpa fondandelar utefter varje pensionssparares valda fondfördelning.¹
- 3.1.3. Genom systemet med fondval, har det möjliggjorts för pensionsspararna att påverka värdeutvecklingen på sina framtida premiepensioner. På fondtorget

---

¹ För en beskrivning av vad fondval innebär, se punkterna 3.11–3.20 i yttrandet av den 28 oktober 2022 (ab 88).

kan sparare välja mellan fonder som förvaltas av privata aktörer eller fonder som förvaltas av den statliga myndigheten Sjunde AP-fonden (AP7). Sparare som inte gör ett fondval själva hamnar automatiskt i en av AP7:s fonder, AP7 Såfa.

- 3.1.4. På spararnas premiepensionskonton redovisas deras fondval och vad deras fordran på premiepension är värd vid varje given tidpunkt. Kontona är endast bokföringsmässiga konton och innehåller inte några likvida medel. Fondandelarna i de valda fonderna ägs av Pensionsmyndigheten. Andelarna ägs inte för någon sparares räkning och är inte heller knutna till denne.
- 3.1.5. Fordran på premiepension skiljer sig således från den fordran som en enskild som köper fonder för 1 000 kr på exempelvis Avanza har, eftersom den enskilde i den senare situationen äger det antal andelar i fonden som pengarna motsvarar. Fondvalet i premiepensionssystemet utgör dock endast en beräkningsgrund för pensionsspararens fordran på staten. Fordrans värde härleds alltså till värdeutvecklingen i de valda fonderna och pensionsspararna står den finansiella risken för hur fonderna utvecklas i värde. Om fondandelarna ökar i värde ökar också fordran i värde. Minskar fondandelarna i värde minskar också fordran i värde.
- 3.1.6. Pensionssparare kan närsomhelst välja att ändra beräkningsgrunden för fordran (och därmed dess värdeutveckling) genom att byta fondval. På vilket sätt som den enskilde kan byta fondval har under den i målet aktuella tidsperioden varken reglerats i socialförsäkringsbalken (2010:110) eller dess förarbeten.²
- 3.1.7. Av Pensionsmyndighetens vid den aktuella tidpunkten gällande föreskrifter,³ framgår att ett fondbyte kunde beställas i myndighetens självbetjäningstjänst efter identifikation med e-legitimation eller på en fastställd och förtryckt blankett, som kunde undertecknas antingen av den enskilde eller ett ombud för denne och som skickas till spararens folkbokföringsadress. Numera gäller ett krav på egenhändigt undertecknande.⁴ Efter det att den valda fondfördelningen registrerats, skickas en bekräftelse per brev till spararens folkbokföringsadress.

---

² Det har ansetts vara en administrativ fråga för Pensionsmyndigheten att avgöra och reglera utifrån tillgänglig systemfunktionalitet och de säkerhets- och servicemässiga överväganden myndigheten gör över tid. Se prop. 2017/18:247 s. 44 och 45.

³ Föreskrifter (PFS 2014:1) om ändring i Pensionsmyndighetens föreskrifter (2011:4) om val och byte av fond inom premiepensionssystemet, 2 §, Bilaga 1, samt föreskrifter (2014:3) om ändring i pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2012:9) om självbetjäningstjänster via Internet, Bilaga 2. Innan den 21 februari 2014 kunde fondbyte även göras genom användning av en personlig PIN-kod, se PFS 2011:4. Pensionsmyndigheten har sedan juni 2017 helt tagit bort möjligheten att använda PIN-kod vid inloggning i myndighetens e-tjänster. Numera kan inloggning endast ske genom användning av e-legitimation.

⁴ Sedan den 1 juli 2018 har ett krav på egenhändigt undertecknande införts i 64 kap. 25 § tredje stycket socialförsäkringsbalken, efter framställan från Pensionsmyndigheten till regeringen. Syftet var bland annat att minska möjligheten för oseriösa aktörer att byta fonder åt pensionssparare. Se prop. 2017/18:247 s. 47. Se även Pensionsmyndighetens föreskrifter (2018:6) om ändring i Pensionsmyndighetens föreskrifter (2011:4) om val och byte av fond inom premiepensionssystemet, Bilaga 3.

3.1.8. När en enskild går i pension kan denne begära att Pensionsmyndigheten löser in andelarna i fondförsäkringen och i stället köper andelar i en så kallad traditionell försäkring (livränta). Då garanteras den enskilde ett lägsta belopp i premiepension och Pensionsmyndigheten tar även över förvaltningen.

3.2. Om de olika aktörer som är involverade i fondförvaltningen

3.2.1. För att en fond ska registreras på fondtorget, krävs att den uppfyller kraven i EU:s s.k. UCITS-regelverk⁵. UCITS reglerar fonder vars syfte är att med kapital från allmänheten göra kollektiva investeringar. Det innebär bland annat att en fond som huvudregel måste investera i likvida tillgångar i syfte att kunna tillmötesgå löpande inlösen av fondandelar på begäran av fondandelsägare. En fond som uppfyller kraven i UCITS kallas för UCITS-fond.

3.2.2. UCITS har i Sverige genomförts genom lagen (2004:46) om värdepappersfonder. En utländsk UCITS-fond kan sägas motsvara en svensk värdepappersfond.⁶

3.2.3. UCITS-fonder förvaltas av fondbolag (även benämnt förvaltarbolag). De ansvarar alltså för att förvalta tillgångarna som finns i fonden, dvs. värdepapperna och de likvida medlen (även kallat fondmedel).⁷ Fondbolagen ska enligt 4 kap 2 § tredje stycket LV handla uteslutande i fondandelsägarnas gemensamma intresse. Motsvarande bestämmelse i UCITS är artikel 13. Ett fondbolag kan också uppdra åt ett särskilt förvaltarbolag att förvalta fondens tillgångar. Det är dock likväl fondbolaget som ansvarar för hur förvaltningen sköts i förhållande till fondandelsägarna.

3.2.4. I UCITS ställs krav på att fondmedlen ska förvaras av en från fondbolaget fristående aktör, nämligen ett förvaringsinstitut. Genom att fondbolaget alltså inte själv får ha hand om tillgångarna i fonden, kan viss kontroll utövas av förvaringsinstitutet, vilket syftar till att ge fondandelsägarna ett gott skydd. Exempel på förvaringsinstitut är banker.⁸

3.2.5. Ett fondbolag som inte har sitt säte i Sverige ska också ha en s.k. paying agent, som kan sköta in- och utbetalningar till fondbolaget. Fondbolagen är även skyldiga att ha minst en revisor.⁹

---

⁵ Förkortning som står för Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities, EU-direktiv från 1985 som reglerar fondverksamhet i EU/EES-området. EU-direktivet har implementerats i svensk lag genom lagen om värdepappersfonder (se ovan). En större revidering av direktivet (2009/65/EG) gjordes 2009, vilket införlivades i svensk lag 2011.

⁶ En utländsk SICAV-fond som uppfyller villkoren i UCITS-direktivet anses motsvara en svensk värdepappersfond. Se RÅ 2006 ref. 38.

⁷ Fondbolagets funktion och ansvar har utförligt beskrivits i punkterna 2.6–2.18 i yttrandet av den 28 oktober 2022 (ab 88).

⁸ För en beskrivning av förvaringsinstitutets funktion, se vidare punkterna 2.19–2.31 i yttrandet av den 28 oktober 2022 (ab 88).

⁹ För en beskrivning av revisorns funktion, se punkterna 2.32–2.33 i yttrandet av den 28 oktober 2022 (ab 88).

- 3.3. **Flera förutsättningar måste vara uppfyllda för att en fond ska registreras på fondtorget**
- 3.3.1. En viktig idé med premiepensionen var och är alltså att pensionsspararna ska få ta del av och välja ur ett varierat och stort utbud av fonder från den vanliga fondmarknaden. De fonder som spararna kan välja mellan finns på ett fondtorg.
- 3.3.2. Fondtorget har fram tills nyligen varit anslutningsbaserat, vilket innebar att fondbolagen ansökte till Pensionsmyndigheten om att få delta på fondtorget.¹⁰ Vid den i målet aktuella tidpunkten, gällde alltså följande.
- 3.3.3. För att få tillgång till fondtorget måste fondbolaget ha rätt att driva fondverksamhet i Sverige eller, för det fall att företaget har sitt säte i ett annat EU-land, ha rätt att marknadsföra fonderna i Sverige.¹¹ Fondbolaget måste också ha ingått ett samarbetsavtal med Pensionsmyndigheten.¹²
- 3.3.4. Samarbetsavtalet reglerar alla mellanhavanden mellan fondbolaget och Pensionsmyndigheten. Till avtalet hörde även de vid varje tidpunkt gällande *Allmänna villkor för samarbete mellan Pensionsmyndigheten och fondbolagets förvaltare*,¹³ samt anvisningar till samarbetsavtalet, *Pensionsmyndigheten och det svenska premiepensionssystemet – Information till fondbolagets förvaltare inför slutande av samarbetsavtal och anmälan av fonder*.¹⁴
- 3.3.5. Genom samarbetsavtalet garanterar fondbolaget bland annat att uppdraget ska utföras med omsorg och på ett i övrigt fackmannamässigt sätt samt att bolaget ska underrätta Pensionsmyndigheten om vissa förhållanden och omständigheter som kan ha betydelse för samarbetet.¹⁵ Vidare finns närmare reglerat hur fondhandeln ska gå till och det specificeras även vilken typ av information om fonden som fondbolaget är skyldig att ge till Pensionsmyndigheten, bland annat ska de tio största innehaven i fonden redovisas kvartalsvis.¹⁶
- 3.3.6. Efter att samarbetsavtal ingåtts med Pensionsmyndigheten, kan fondbolaget ansöka om att få registrera en viss fond på fondtorget. Som nämndes ovan var det bara UCITS-fonder som kunde registreras på fondtorget. Andra

---

¹⁰ Den 20 juni 2022 ändrades lagstiftningen och fondavtal kan inte längre tecknas genom det tidigare ansökningsförfarandet. Nya fondavtal kan endast ingås enligt det nya regelverket med upphandlade fonder. Se lag (2022:760) om upphandling av fonder till premiepensionens fondtorg och lag (2022:759) om Fondtorgsnämnden.

¹¹ Anvisningarna, p. 5.1. [Bilaga 7](#).

¹² Se 64 kap. 19 § 2 socialförsäkringsbalken.

¹³ Se allmänna villkor, version 2013-01-01 (i kraft vid ingåendet av samarbetsavtalet med Falcon Funds), Bilaga 4, samt version 2015-01-01 (i kraft vid uppsägningen av Falcon Funds), Bilaga 5.

¹⁴ Se anvisningar (i kraft vid ingåendet av samarbetsavtalet med Falcon Funds), Bilaga 6, samt version 2016-04-21 (i kraft vid uppsägningen av Falcon Funds), Bilaga 7.

¹⁵ Allmänna villkor, § 2 (Bilaga 4).

¹⁶ Bilaga A, p. 5.5. (s. 21 i Bilaga 4). I p. 13 i anvisningarna utvecklas detta. Där anges bland annat att med fondinformation avses portföljfördelning samt tio största innehav i fonden (se p. 13.1 samt p. 14). (Bilaga 7).

fonder är inte tillåtna. Uppfylldes kraven i UCITS gäller dock att fonderna inte kan stängas ute utan måste fritt få marknadsföras inom hela unionen.

- 3.3.7. Vid registreringen av en fond bedömer Pensionsmyndigheten om den aktuella fonden uppfyller kraven som gäller enligt lag och enligt de allmänna villkoren samt att fonden även i övrigt kunde fungera på ett tillfredställande sätt i premiepensionssystemet. Den aktuella fonden måste vidare vara godkänd av eller anmäld till Finansinspektionen enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder. Utländska fonder ska vara godkända av tillsynsmyndighet i sitt hemland och registrerade hos Finansinspektionen.¹⁷ Det ställs också krav på att en fond fortlöpande måste uppfylla registreringskraven.¹⁸
- 3.4. **Fonderna står under tillsyn av Finansinspektionen i respektive bolags hemland**
- 3.4.1. Genom att krav ställdes på att endast bolag som har tillstånd och står under tillsyn får tillträde till fondtorget, sökte lagstiftaren säkerställa att fondförvaltningen inom premiepensionssystemet skulle komma att bedrivas under sunda former.¹⁹ Tillstånd att bedriva fondverksamhet meddelades av Finansinspektionen eller, om bolaget har sitt säte i ett annat EU-land, av Finansinspektionens motsvarighet i det landet.
- 3.4.2. UCITS innehåller bestämmelser om tillsyn över fondbolagen och vilka befogenheter som tillsynsmyndigheter ska ha. Genom UCITS garanteras att bolagen står under samma tillsyn oavsett vilken medlemsstat de har sitt säte i. Det finns bland annat regler om kontroller, om tillgång till uppgifter och om att tillsynsmyndigheten kan återkalla ett bolags tillstånd att bedriva fondverksamhet.
- 3.4.3. Det är Finansinspektionen i det land som fondbolaget har sitt säte som har en rätt såväl som en skyldighet att utöva tillsyn över bolaget och granska att bolaget uppfyller sina skyldigheter enligt UCITS.
- 3.5. **Om fonden inte längre uppfyller registreringskraven ska den avregistreras och fondföretaget kan bli skadeståndsskyldigt**
- 3.5.1. Om registreringskraven inte längre uppfylldes, ska Pensionsmyndigheten avregistrera fonden från fondtorget.²⁰ Pensionsmyndigheten har också rätt att säga upp samarbetsavtalet när ett fondbolag väsentligen eller vid upprepade tillfällen brutit mot de allmänna villkoren.²¹
- 3.5.2. Fondbolagen var också enligt samarbetsavtalet själva skyldiga att begära att Pensionsmyndigheten skulle avregistrera fonden, om fonden inte längre

---

¹⁷ Allmänna villkor, § 6.1 (Bilaga 5).

¹⁸ Allmänna villkor, § 6.1 (Bilaga 5).

¹⁹ Prop. 1997/98:151, s. 409.

²⁰ Allmänna villkor § 6.2 (Bilaga 5).

²¹ Allmänna villkor, § 13.2 (Bilaga 5).

uppfyllde kraven för registrering. Som exempel på en sådan situation angavs att fonden inte längre uppfyllde kraven i UCITS-regelverket.²²

- 3.5.3. I samarbetsavtalet finns också regler om skadestånd. Det framgår bland annat att Pensionsmyndigheten, utöver vad som gällde enligt 2 kap. 21 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder eller motsvarande bestämmelser i fondförvaltarens hemland, har rätt till skadestånd för direkt skada som tillfogats Pensionsmyndigheten eller pensionsspararen genom att fondförvaltaren bland annat brutit mot de allmänna villkoren eller överträtt lag, förordning eller föreskrift, samt om fondförvaltaren i annat fall varit oaktsam.²³

4. OMSTÄNDIGHETER I SAK

4.1. Käranden anlitar Positiv Pension och flyttar sitt innehav till Inside Active Global under år 2012

- 4.1.1. Käranden har, såvitt omständigheterna i målet får förstås, vid någon tidpunkt anlitat rådgivningsbolaget Positiv Pension och även gett bolaget sin personliga PIN-kod till fondtorget. Positiv Pension samarbetade vid den tidpunkten med en fondförvaltare, InsiderFonder AB, som hade fonden Inside Active Global (då Positiv Pension Aktiv Global). Positiv Pension marknadsförde denna fond mot sina kunder.
- 4.1.2. I augusti 2012 bytte käranden fond till Inside Active Global. Staten utgår från att det gjordes av Positiv Pension för kärandens räkning.

4.2. I juli 2013 flyttas ett stort antal sparare, inklusive käranden, från Inside Active Global till Optimus High Yield

- 4.2.1. En av de personer som det senare skulle visa sig var en av huvudmännen bakom Falcon Funds-bedrägeriet, hade vid denna tidpunkt ett bestämmande inflytande i försäkringsförmedlarföretaget Strategi Placering i Skandinavien AB (Strategi Placering). Genom ett antal transaktioner hamnade Positiv Pensions kundregister med pensionsspararnas PIN-koder hos Strategi Placering den 2 juli 2013.
- 4.2.2. Strategi Placering hade sedan tidigare hade ingått ett avtal om marknadsföring av Traction Fonder AB (Traction, senare Optimus Fonder AB).²⁴ Traction Fonder AB förvaltade i sin tur fonden Traction High Yield (senare Optimus High Yield), som registrerats på fondtorget i juni 2012 efter ingående av samarbetsavtal med Pensionsmyndigheten.²⁵ Den person som undertecknat dessa avtal för Tractions räkning skulle också senare att åtalas och fällas genom Falcon Funds I-domen.

²² Allmänna villkor, § 6.3 (Bilaga 5).

²³ Allmänna villkor § 10.1 (Bilaga 5).

²⁴ Se avtal den 29 juni 2012 mellan Traction Fonder AB och Strategi Placering, ab 20.

²⁵ Se Pensionsmyndighetens beslut om registrering i juni 2012, ab 16. Se även Finansinspektionens beslut den 3 maj 2012, ab 15, samt samarbetsavtal mellan Traction Fonder AB och Pensionsmyndigheten den 26 mars 2012, ab 14.

- 4.2.3. Den 16 november 2012 hade Traction Fonder AB köpts av A.B.S.I.G LLC, och kom därigenom att kontrolleras av den andra huvudmannen.²⁶ Först hade ett försök gjorts att förvärva Traction Fonder AB av ett annat bolag som den första huvudmannen hade inflytande över, men det avslogs av Finansinspektionen.²⁷
- 4.2.4. Under juli–augusti 2013 kom drygt 20 000 sparare, inklusive käranden, att flyttas över från Inside Active Global till fonden Optimus High Yield (tidigare Traction High Yield). Fondbytena gjordes av Strategi Placering med användning av spararnas PIN-koder, i allt väsentligt utan att inhämta deras godkännande i förväg. Ett okänt antal av spararna ringdes i efterhand upp av Strategi Placering. Det är inte känt för staten om käranden fick något samtal.
- 4.2.5. Fondbolaget som förvaltade Inside Active Global polisanmälde fondflyttarna till Optimus High Yield och stämde även Strategi Placering vid Stockholms tingsrätt.²⁸ I oktober 2013 överlät Strategi Placering kundregistret vidare till Stellum Kapitalförsäkring AB (Stellum), som fortsatte att administrera kunderna i Optimus High Yield.
- 4.3. **Granskningar av Optimus-flytten tillsätts och Pensionsmyndigheten går ut med varningsbrev under hösten 2013**
- 4.3.1. Finansinspektionen och Konsumentverket, som är tillsynsmyndigheter för Optimus Fonder och Strategi Placering, inledde granskningar av Optimus-flytten under slutet av sommaren och början av hösten 2013.²⁹ Finansinspektionens och Konsumentverkets granskningar avslutades dock utan åtgärd, såvitt gäller Strategi Placering eftersom bolaget själv ansökte om återkallelse av sitt tillstånd att bedriva försäkringsförmedling.³⁰
- 4.3.2. I november 2013 gick Pensionsmyndigheten ut med ett varningsbrev till pensionsspararna som hade Optimus High Yield (dvs. inklusive käranden) som fondval. Myndigheten informerade spararna om att myndigheten hade uppmärksammat på att ett stort antal personer inte hade gett sitt medgivande till fondbytena.³¹ Spararna uppmanades att se över sina fondval och många kom därefter också att ändra sina fondval.
- 4.3.3. Vid den här tidpunkten fanns det ännu inga indikationer på brottslighet kopplade till hur innehavet i Optimus High Yield förvaltades. Den risk som Pensionsmyndigheten hade identifierat, vilket var bakgrunden till varningsbrevet, var att pensionssparare hamnade i en fond med en annan

---

²⁶ Se ABSIG:s ansökan om ägarprövning den 20 juli 2012, ab 18, och Finansinspektionens beslut om tillstånd till aktieförvärv den 16 november 2012, ab 19.

²⁷ Se Finansinspektionens beslut den 23 april 2012 om att avslå ansökan om tillstånd att köpa aktierna i Traction Fonder AB, ab 17.

²⁸ Se ab 40 och 41.

²⁹ Se, såvitt gäller Finansinspektionen, ab 34 och 35, och såvitt gäller Konsumentverket, ab 22–24.

³⁰ Se ab 43 och ab 44.

³¹ Se ab 45.

investerings- och riskprofil samt förvaltningsavgift än den fond som de tidigare hade valt.³²

4.4. **Under 2014 ingår Falcon samarbetsavtal med Pensionsmyndigheten och Falcon-fonderna registreras på fondtorget**

4.4.1. I november 2013 registrerades Falcon Funds SICAV P.l.c (Falcon Funds) på Malta. Bakom företaget stod en av huvudmännen. Den maltesiska tillsynsmyndigheten, Malta Financial Supervisory Authority (MFSA), gav bolaget tillstånd enligt UCITS. Dess fondförvaltare var Temple Asset Management Limited (TAM). Den 28 januari 2014 anmälde MFSA till Finansinspektionen att Falcon Funds skulle marknadsföra sina fonder i Sverige.

4.4.2. Falcon Funds och Pensionsmyndigheten ingick samarbetsavtal den 28 april 2014.³³ Delfonderna Falcon Aggressive, Falcon Balanced och Falcon Cautious (gemensamt Falcon-fonderna) registrerades på fondtorget några månader senare, i augusti 2014.

4.4.3. Stelum, till vilket bolag som Strategi Placering hade överlåtit kundregistret, var Falcon Funds s.k. paying agent i Sverige. Stelum hade också ingått ett avtal gällande Falcon-fonderna med Falcon Funds.

4.5. **Flera sparare, inklusive käranden, hamnar i Falcon-fonderna under åren 2014–2015**

4.5.1. Mot bakgrund av att Pensionsmyndigheten hade blivit uppmärksam på att sparare hade fått sina fondval ändrade utan att ha gett sitt medgivande till detta, tog myndigheten i februari 2014 bort möjligheten att genomföra fondbyten genom PIN-koder. Fondbyten kunde nu alltså endast ske genom inloggning med e-legitimation på Pensionsmyndighetens webbplats eller genom användning av fysiska fondbytesblanketter.³⁴

4.5.2. Kärandens fondfördelning var vid denna tidpunkt alltså 100 % i Optimus High Yield. Den 9 september 2014 ändrades hans fondval till Falcon Aggressive, efter en automatisk inläsning av en fondbytesblankett daterad den 5 september 2014 hos Pensionsmyndigheten.³⁵ Käranden hade inte skrivit under blanketten. Någon blankett för fondbyte hade inte heller beställts för honom hos Pensionsmyndigheten. Blanketten har alltså förfalskats av en eller flera oidentifierad(e) person(er).

4.5.3. Pensionsmyndigheten skickade en bekräftelse på bytet daterat den 12 september 2014 till käranden på hans folkbokföringsadress.³⁶

³² Se Pensionsmyndighetens yttrande av den 28 oktober 2022, p. 1.25-1.28.

³³ Se samarbetsavtalet, ab 47, liksom allmänna villkoren och anvisningarna till avtalet i bilagorna 4 och 6 till detta yttrande.

³⁴ Se föreskrifter, bilaga 1 till detta yttrande. Se även Pensionsmyndighetens yttrande den 28 oktober, p. 1.32 och 1.42.

³⁵ Se aktbilaga 49.

³⁶ Se bekräftelse på fondbyte, Bilaga 8.

Efter genomfört fondval eller fondbyte har dina premiepensionspengar fördelats på följande sätt.

Fond-nummer	Fondnamn	Fondandelar (antal)	Kurs (kronor)	Värde (kronor)	Vald fördelning
524 769	Falcon Aggressive Fund	1 396,52	100,00	139 652	100 %
			Summa	139 652	100 %

4.5.4. I Pensionsmyndighetens bekräftelsemeddelande anges bland annat:

”Om du anser att Pensionsmyndigheten har placerat dina premiepensionspengar felaktigt kan du inom två månader begära rättelse hos oss.”

4.5.5. Käranden har inte gjort gällande att han inte erhållit bekräftelsebrevet från Pensionsmyndigheten. Någon begäran om rättelse har inte inkommit till myndigheten från käranden.

4.5.6. Under hösten 2014 kom sammanlagt ca 7 000 fondbyten att ske till Falcon-fonderna. Ett mindre antal av dem (621 st.) skedde direkt från Optimus High Yield.³⁷

4.5.7. Den 9 mars 2015 fusionerades Optimus High Yield in i Falcon Balanced. Inför fusionen gick Pensionsmyndigheten ut med ett brev till de sparare som alltså hade Optimus High Yield som fondval för att uppmärksamma dem att kontrollera att placeringen hade gått korrekt till. I brevet skrev Pensionsmyndigheten att Ekobrottsmyndigheten bedömer att urkundsförfalskning hade begåtts i samband med byten till fonden, i och med att sparares PIN-kod hade använts utan dennes tillstånd, men att det inte gått att utreda vem som på straffrättsliga grunder kunde hållas ansvarig för brottet.³⁸

4.5.8. Vid den här tidpunkten fanns det inte några indikationer på oegentligheter kopplade till förvaltning av innehavet i Falcon Funds-fonderna, utan de risker som hade identifierats handlade om att rådgivningsbolag hade med lagstridiga metoder bytt fonder åt den enskilde.³⁹

4.6. **Mot slutet av 2015 inleder Pensionsmyndigheten olika granskningar av Falcon Funds och fonderna köpstoppas i februari 2016**

4.6.1. Pensionsmyndigheten börjar under hösten 2015 få klagomål och synpunkter på flera bolag som ägnar sig åt marknadsföring av fonder på fondtorget. Klagomålen berörde i huvudsak försäkringsförmedlaren Konsumentkraft Norden AB (Konsumentkraft)⁴⁰, som kom att genomföra ett mycket stort antal byten till Falcon-fonderna under perioden 23 januari 2015 till 22 februari 2016. Pensionsmyndigheten tillsätter därför en granskning av detta.

³⁷ Se vidare punkterna 1.39-1.45 i Pensionsmyndighetens yttrande den 28 oktober 2022.

³⁸ Se Pensionsmyndighetens brev om fusionen i februari 2015 (ab 55).

³⁹ Se Pensionsmyndighetens yttrande av den 28 oktober, p. 1.45.

⁴⁰ Konsumentkraft hade anlitats av Stellum, som var Falcons funds ”paying agent” i Sverige. Falcon funds förnekade att bolaget hade någon avtalsrelation med Konsumentkraft och påstod att dess avtalsrelation med Stellum hade upphört efter september 2015.

- 4.6.2. I november 2015 väcktes också Pensionsmyndighetens misstankar kring omfattningen, värderingen och kvaliteten på ett antal värdepapperiserade instrument, så kallade ETI:er (*Exchange Traded Instruments*) som fanns i Falcon-fonderna. Det fanns också misstankar om intressekonflikter mellan Falcon Funds och de bolag som fonderna investerade i genom ETI:erna. Pensionsmyndigheten tillsätter en utredning och begär en fullständig innehavsredovisning av Falcon Funds.
- 4.6.3. Av den innehavsredovisning som Pensionsmyndigheten fick, förstod myndigheten att fonderna per november 2015 hade investerat motsvarande knappt 300 miljoner kronor i tre ETI:er. Myndigheten bedömde att ETI:erna utgjorde riskfyllda finansiella instrument som potentiellt även var otillåtna innehav enligt samarbetsavtalet och UCITS. Den 2 december 2015 informerade Pensionsmyndigheten MFSA om upptäckterna av ETI:erna. MFSA tillsatte i sin tur en utredning.
- 4.6.4. Den 22 februari 2016 beslutade Pensionsmyndigheten att införa ett köpstopp för Falcon-fonderna mot bakgrund av vad som därtills framkommit i utredningarna. Det innebar att Falcon-fonderna inte längre var valbara för pensionssparare på fondtorget. Information om detta lämnades på Pensionsmyndighetens webbplats.
- 4.6.5. Pensionsmyndigheten tar även kontakt med Finansinspektionen, som i sin tur också kontakter MFSA i mars 2016 gällande frågan om innehavet i Falcon-fonderna är förenligt med UCITS. MFSA återkommer sedan till Pensionsmyndigheten i maj 2016. MFSA informerar då Pensionsmyndigheten om att dess bedömning, efter utredning av saken, var att de berörda ETI:arna var tillåtna investeringar enligt UCITS.⁴¹
- 4.6.6. Efter utredning av Konsumentkrafts byten till Falcon-fonderna, drog Pensionsmyndigheten i maj 2016 slutsatsen att parallella inloggningar med BankID hade skett på premiepensionskonton samt att det kunde vara så att Konsumentkraft utan spararnas samtycke eller utan vetskap genomfört fondbyten till fonderna. Pensionsmyndigheten kontaktade Konsumentverket och Finansinspektionen samt anmälde saken till Polismyndigheten. Pensionsmyndigheten informerade berörda sparare om detta genom brev.⁴² Förundersökningen läggs sedan, såvitt staten förstår det, ned. Efter begäran från Konsumentkraft, återkallade Finansinspektionen dess tillstånd att bedriva försäkringsförmedling den 31 maj 2016.
- 4.7. **Pensionsmyndigheten säger i juni 2016 upp samarbetsavtalet och avregistrerar fonderna samt tvingas att tvångsvis söka lösa in andelarna**
- 4.7.1. Den 15 juni 2016 sade Pensionsmyndigheten upp samarbetsavtalet med Falcon Funds.⁴³ I det detaljerade uppsägningsmeddelandet beskriver

⁴¹ Se brev från MFSA till Pensionsmyndigheten den 19 maj 2016, Bilaga 9.

⁴² Se Pensionsmyndighetens brev i maj 2016, Bilaga 10.

⁴³ Pensionsmyndighetens meddelande om uppsägning den 15 juni 2016, Bilaga 11. Se även Pensionsmyndighetens pressmeddelande samma dag, Bilaga 12.

myndigheten bland annat de utredningar myndigheten gjort och vad myndigheten anges bland annat följande:

”The Agency has carried out a comprehensive investigation into the circumstances relating to a large number of Swedish pension savers’ choice of investing their premium pension rights in Falcon Funds’s three sub-funds, Falcon Aggressive Fond, Falcon Balanced Fond and Falcon Cautious Fund [...]. The investigation shows that the capital invested by the Agency, through the fund transfers to the Sub-Funds, originates from deceitful and fraudulent actions in relation to Swedish pension savers [...].

Further, the Agency has investigated investments made by the Sub-Funds in certain exchange traded instruments [...]. The non-transparent and complex construction of the ETI:s effectively precludes a proper assessment of the risks connected to an investment in the ETI:s, as the underlying assets of the ETS:s cannot be determined. Following the Agency’s analysis of the ETI:s, the Agency concludes that the Sub-Funds’ purpose of the investment in the ETI:s was to circumvent the investment eligibility requirements that apply to UCITS funds such as the Sub-Funds. By allowing the Sub-Funds to invest in the ETI:s, Falcon Funds has in a very serious and material way failed to adhere to the Co-Operation Agreement’s requirements to carry out the assignment in such prudent and professional way that must be expected from an investment manager with funds registered in the PPS.” (Våra understrykningar.)

- 4.7.2. Uppsägningen föränleddes alltså dels av vad som framkommit i utredningen gällande bytena som skett till fonderna, dels av utredningen om innehavet. Investeringarna hade skett på ett sätt som försvårar insyn i innehaven, och där köpare och säljare misstänktes ha haft otillåtna gemensamma intressen, i strid med UCITS-kraven.
- 4.7.3. Pensionsmyndigheten instruerade Falcon Funds om inlösen av samtliga Pensionsmyndighetens andelar i fonderna genom en säljorder den 16 juni 2016.⁴⁴ Innehaven motsvarar 99,92 procent av fondernas totala behållning. Enligt samarbetsavtalet ska andelskursen för inlösen i vart fall vara den som gällde på orderdagen den 16 juni 2016.⁴⁵
- 4.7.4. Falcon Funds bekräftade inledningsvis Pensionsmyndighetens säljorder, men vägrade att verkställa den. Enligt samarbetsavtalet och maltesisk rätt som implementerar UCITS har Pensionsmyndigheten i egenskap av fondandelsägare en ovillkorlig rätt till inlösen.⁴⁶
- 4.7.5. Falcon Funds försökte överklagade Pensionsmyndighetens besked att säga upp samarbetsavtalet med bolaget och avregistrera delfonderna samt köpstoppet till Förvaltningsrätten i Stockholm. Förvaltningsrätten beslutade den 4 juli 2016 att avvisa överklagandet. Falcon Funds överklagade förvaltningsrättens beslut men varken kammarrätten eller Högsta förvaltningsdomstolen beviljade prövningstillstånd.
- 4.7.6. Den 11 juli 2016 stämde Falcon Funds istället Pensionsmyndigheten i Stockholms tingsrätt rörande samarbetsavtalet. Den 14 september 2016 gav Pensionsmyndigheten in svaromål tillsammans med en genstämmning.⁴⁷ Pensionsmyndigheten yrkade bland annat genstämmningsvis att tingsrätten

---

⁴⁴ Säljorder, Bilaga 14.

⁴⁵ Se Samarbetsavtalet, bilaga A, § 1.5, § 3.1 och § 3.6.

⁴⁶ Jmf 4 kap. 13 § lag (2004:46) om värdepappersfonder.

⁴⁷ Svaromål och ansökan om genstämmning, Bilaga 14.

skulle fastställa att Pensionsmyndigheten med giltig verkan hade sagt upp samarbetsavtalet, att Falcon Funds var skyldigt att genast lösa in samtliga Pensionsmyndighetens fondandelar samt förpliktiga Falcon Funds Falcon Funds att betala inlösenslikviden. Sedan Falcon Funds satts under förvaltning av MFSA på Malta, se vidare avsnitt 4.9 nedan, återkallade parterna sin respektive talan i början av år 2017.⁴⁸

4.8. Under hösten 2016 förelägger MFSA Falcon Funds att lösa in fondandelarna, det upptäcks att stora belopp saknas och polisanmälan ges in

4.8.1. Ett intensivt arbete för Pensionsmyndigheten tar alltså vid efter uppsägningen av samarbetsavtalet med Falcon Funds för att försöka förmå MFSA att vidta åtgärder för att försöka förmå Falcon Funds att tvångsvis lösa in innehavet i Falcon-fonderna.

4.8.2. I oktober 2016 förelades Falcon Funds till slut av MFSA att lösa in fondandelarna till Pensionsmyndigheten. Falcon Funds fortsatte dock att bryta mot föreläggandet och endast en del av pengarna kom tillbaka.⁴⁹ Pensionsmyndigheten ger vid denna tidpunkt in en anmälan om brott till Ekobrottsmyndigheten, där myndigheten detaljerat utgör för vad som framkommit i myndighetens utredning av Falcon Funds.⁵⁰

4.8.3. Den 8 november 2016 hade Pensionsmyndigheten fått in cirka hälften av medlen, varpå Falcon Funds avslutades på spararnas premiepensionskonton. Medlen återinvesterades i förvalsalternativet AP7 Såfa eller i förekommande fall till den fondprofil sparare själv valt. Pensionsmyndigheten informerade om detta på sin webbplats samma dag samt skickade brev till berörda sparare.⁵¹

4.9. MFSA fråntar Falcon Funds rätten att förvalta fonderna och KPMG tillsätts som likvidator, Pensionsmyndigheten arbetar vidare för att återfå så mycket medel som möjligt

4.9.1. I januari 2017 utsåg MFSA revisionsföretaget KPMG på Malta till en så kallad "competent person" (i Sverige motsvarande likvidator) att överse den slutliga avvecklingen av Falcon-fonderna. Beslutet innebar att styrelsen och personerna bakom Falcon Funds förlorade inflytandet över fonderna.⁵² Under 2017 beslutade MFSA också om ingripanden mot styrelsen i Falcon Funds och dess förvaltarbolag TAM.

4.9.2. KPMG Malta har sedan år 2017 arbetat med att avyttra kvarvarande innehav i Falcons fonder och förvalta dem. Alla återbetalningar som har kommit in till Pensionsmyndigheten har myndigheten löpande återinvesterat enligt spararnas valda fondprofil, vilket har redovisats på spararnas premiepensionskonton som så kallade korrigeringsbelopp.⁵³ Numera återstår endast ett lägre

⁴⁸ Se Pensionsmyndighetens pressmeddelande den 22 februari 2017, Bilaga 15.

⁴⁹ Se Pensionsmyndighetens pressmeddelande den 13 oktober 2016, Bilaga 16.

⁵⁰ Se Pensionsmyndighetens polisanmälan den 11 oktober 2016 (ab 57).

⁵¹ Se Pensionsmyndighetens pressmeddelande den 8 november 2016, ab 54.

⁵² Se Pensionsmyndighetens pressmeddelande den 13 januari 2017, Bilaga 17.

⁵³ Se Pensionsmyndighetens PM den 23 november 2020, ab 49.

belopp i likvida medel i fonden i avvaktan på att den helt ska kunna avvecklas.

- 4.9.3. Pensionsmyndigheten har också framställt skadeståndskrav mot flera aktörer, bland annat styrelsen i Falcon Funds och dess försäkringsbolag och Falcon Funds förvaringsinstitut Bank of Valleta. Den 2 september 2020 kunde Pensionsmyndigheten meddela att myndigheten kommit överens med Bank of Valletta och Falcon Funds försäkringsbolag om en förlikning uppgående sammanlagt till ca 335 miljoner kr.⁵⁴
- 4.9.4. Alltjämt pågår det flera skadeståndsprocesser. Pensionsmyndigheten har bland annat framställt ett skadeståndskrav mot Swedbank, som var förvaringsinstitut för Optimus High Yield, om 4 miljarder kronor.⁵⁵ Vidare har Pensionsmyndigheten väckt skadeståndstalan mot huvudmännen bakom Facon Funds i England. I en s.k. Summary Judgment meddelad den 27 oktober 2022 avseende en del av skadeståndsanspråket, har en engelsk domstol fastställt skyldighet för dem att betala skadestånd om \$ 29,529, 986 avseende Optimus-delen till Pensionsmyndigheten.⁵⁶
- 4.10. **Under 2019–2020 väcks åtal mot huvudmännen bakom Falcon Funds och de fälls för grovt bedrägeri m.m.**
- 4.10.1. Efter att Pensionsmyndigheten anmält Falcon Funds till Ekobrottsmyndigheten, har en omfattande förundersökning bedrivits. Förutom Ekobrottsmyndighetens egna åklagare, har utredare och andra experter samt utredare från Skatteverkets skattebrottsenhet deltagit i förundersökningen. Utredningsmaterialet har till stor del fått hämtats in från utlandet, med hjälp av utländska myndigheter, bland annat genom EU-samarbetet Eurojust och Euro-pol och med hjälp av Maltas polis och finansinspektion samt med USA:s Department of Justice, DoJ (som fullgör åklagarfunktionen).⁵⁷
- 4.10.2. I början av december 2019 kunde åtal väckas mot fyra personer avseende händelserna i Optimus (Falcon Funds I) och i juni 2020 väcktes åtal mot två personer rörande händelserna i Falcon Funds (Falcon Funds II).
- 4.10.3. I Falcon Funds I dömde Stockholms tingsrätt de åtalade den 17 april 2020 till fängelse för grovt bedrägeri med mera (mål B 9735-17).⁵⁸ Tre av dem överklagade till Svea hovrätt. Hovrätten dömde som den 22 oktober 2020 två av dem för samma brott som i tingsrätten och den tredje för ytterligare brott (mål B 5474-20).⁵⁹ Högsta domstolen meddelade i december 2020 beslut om att prövningstillstånd inte lämnades.
- 4.10.4. Även i Falcon Funds II dömde Stockholms tingsrätt de åtalade till fängelse för grovt bedrägeri med mera, genom dom meddelad den 3 mars 2021 (B

---

⁵⁴ Se Pensionsmyndighetens pressmeddelande, Bilaga 18.

⁵⁵ Sak & Liv, Bilaga 19.

⁵⁶ Summary judgment, Bilaga 20.

⁵⁷ EBM pressmeddelande, Bilaga 21.

⁵⁸ Se ab 6.

⁵⁹ Se ab 7.

6002-20).⁶⁰ Hovrätten ändrade i sin dom den 1 juni 2022 tingsrättens dom på så sätt att vissa brott ansågs konsumerade och fängelsestraffen skärptes (B 3641-21).⁶¹ Den 16 augusti 2022 beslutade Högsta domstolen att inte meddela prövningstillstånd (mål nr B 4382-22).

5. GRUNDER

- 5.1. Käranden har en villkorad fordran på framtida pension mot staten som inte är beloppsbestämd men som vid varje given tidpunkt motsvarar det samlade värde som anges på premiepensionskontot. Denna fordran omfattas av egendomsskyddet i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Pensionsmyndigheten har dock inte innehaft eller förvaltat några medel för kärandens räkning, eftersom premiepensionssystemet är utformat som ett fondförsäkringssystem. Käranden har valt bort förvalsalternativet AP7 Såfa, som staten, i egenskap av den statliga myndigheten AP7, förvaltar.
- 5.2. Staten har haft en positiv skyldighet att skydda kärandens fordran på framtida pension. Denna positiva skyldighet har staten uppfyllt. Någon omsorgsplikt med det innehåll som käranden påstår har inte förelegat.
- 5.3. Vid bedömningen av om staten har uppfyllt sin positiva skyldighet i förhållande till käranden, ska en helhetsbedömning göras i ljuset av samtliga relevanta omständigheter. Av särskild relevans är de åtgärder som vidtagits från statens sida efter det att Pensionsmyndigheten i slutet av år 2015 upptäckte att något inte verkade stå rätt till med Falcon Funds. Pensionsmyndigheten tillsatte då närmare utredningar av saken och ett köpstopp infördes i februari 2016. Fonderna avregistrerades i juni 2016 och myndigheten har därefter sökt förmå Falcon Funds att lösa in fonderna, vilket till slut kunde ske efter ingripande från MFSA. Sammanlagt har drygt 1 687 500 000 kr hittills kunnat återvinnas från avyttring av tillgångarna i Falcon-fonderna, som har fördelats mellan pensionsspararna utifrån fondandel och återinvesterats enligt pensionsspararna valda fondprofil.
- 5.4. Efter att Pensionsmyndigheten även fick anledning att misstänka att brott kunde ha begåtts, har Pensionsmyndigheten anmält misstankarna till Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten. Omfattande förundersökningar har vidtagits av de brottsutredande myndigheterna, som också lett till åtal och fällande domar för huvudmännen bakom bl.a. Falcon Funds.
- 5.5. Vidare har Pensionsmyndigheten framställt betydande skadeståndsanspråk mot huvudmännen bakom Falcon Funds, Falcon Funds styrelse och dess försäkringsbolag, Falcon Funds förvaringsinstitut med flera. Sammanlagt har hittills 335 miljoner kr influtit, som har fördelats mellan pensionsspararna utifrån fondandel och återinvesterats enligt pensionsspararna valda fondprofil. Flera skadeståndsprocesser pågår alltjämt.
- 5.6. Vid den tidpunkt som den aktuella fondbytesblanketten gavs in (september 2014), hade Pensionsmyndigheten flera mekanismer på plats i syfte att

---

⁶⁰ Se ab 8.

⁶¹ Se hovrättens dom den 1 juni 2022 (B 3641-21), Bilaga 22.

säkerställa att fondbytet inte skedde obehörigen, vilka också framgick av Pensionsmyndighetens föreskrifter:

- a) Fondbytesblanketten skulle beställas hos Pensionsmyndigheten och kunde endast skickas hem till pensionsspararnas folkbokföringsadress;
- b) Fondbytesblanketterna var fastställda och förtryckta med pensionsspararens uppgifter;
- c) En fondbytesblankett skulle vara undertecknad av pensionsspararen eller dess ombud;
- d) Vid den automatiska inläsningen av blanketten kontrollerades att fondkoden var korrekt och läsbar samt att rutan för undertecknande inte var tom; och
- e) Efter att ett fondbyte genomförts skickades en obligatorisk bekräftelse ut till pensionsspararens folkbokföringsadress. Spararen ombads kontakta Pensionsmyndigheten och begära rättelse om placeringen var felaktig.

- 5.7. I kändens fall har en förfalskad fondbytesblankett använts vid fondbytet. Eftersom fondkoden var korrekt och läsbar samt rutan för undertecknande inte var tom har blanketten godtagits vid den maskinella inläsningen av blanketten och byte har verkställts. Därefter har en bekräftelse skickats ut till kändens folkbokföringsadress. Av bekräftelsen framgår att ett fondbyte skett för kändens del till Falcon Aggressive. I bekräftelsen har känden också ombetts att kontakta Pensionsmyndigheten om bytet var felaktigt. Känden har dock inte alls hörts av än mindre begärt rättelse/byte hos Pensionsmyndigheten. I sammanhanget ska noteras att Pensionsmyndigheten även skickat brev till känden i november 2013, i egenskap av sparare i Optimus High Yield, med information om att flera sparare hade blivit flyttade till den fonden utan sitt medgivande. Han uppmanades i även i det brevet att se över sin placering.
- 5.8. Till ovan åtgärder vid fondbyte ska läggas att Pensionsmyndigheten har tillhandahållit en möjlighet för pensionssparare att närsomhelst logga in på "Mina sidor" på myndighetens webbplats med sin e-legitimation och få en överblick över sin fondfördelning samt byta fonder. Dessutom har information om fondfördelningen funnits i det så kallade orangea kuvert som årligen skickas ut till pensionssparare.
- 5.9. Statens skyldigheter att vidta förebyggande åtgärder för att förhindra bedrägerier av aktuellt slag är begränsad enligt Europakonventionen. Staten har också en bred bedömningsmarginal vid bedömningen av vilka förebyggande åtgärder som ska vidtas. Det ska beaktas att avvägningar har behövt göras mellan olika intressen, vilka bland annat omfattat att Pensionsmyndigheten har haft en serviceskyldighet mot den enskilde samt att enskilda enkelt ska kunna göra fondval och få dessa val skyndsamt verkställda av Pensionsmyndigheten. Den risk som var förutsebar vid den aktuella tidpunkten var vidare

att pensionsspararen, vid ett felaktigt fondval, hamnade i en fond med en annan placeringsinriktning än den ursprungliga.

- 5.10. Vid den aktuella tidpunkten hade Pensionsmyndigheten tagit bort möjligheten att byta fondval genom PIN-koderna, vilket vid den aktuella tidpunkten framstod som en rimlig åtgärd för att ytterligare förhindra obehöriga fondbyten. Att åtgärderna visade sig inte varit tillräckliga eftersom fondbytesblanketten förfalskades, eller att det fanns ytterligare åtgärder som med facit i hand skulle ha gett ett starkare skydd, är av underordnad betydelse vid bedömningen.
- 5.11. Vid bedömningen av statens positiva skyldighet, ska också beaktas att det i lagstiftningen ställdes krav på att samtliga fonder på fondtorget var s.k. UCITS-fonder och att fondföretagen skulle ha ingått samarbetsavtal med Pensionsmyndigheten. Av samarbetsavtalen följde ett antal skyldigheter för fondbolagen. Vidare har Pensionsmyndigheten säkerställt genom samarbetsavtalen att en rätt till avregistrering och skadestånd ska finnas för det fall att fondföretagen inte uppfyller kraven. En rätt finns även inrättad i lag för Pensionsmyndigheten att föra skadeståndstalan å pensionsspararnas vägnar.
- 5.12. Krav har också ställts på att fondföretagen måste ha tillstånd att bedriva fondverksamhet och att de står under tillsyn av Finansinspektionen (eller dess motsvarighet i ett annat EU-land). Även fonderna måste godkännas av behörig myndighet och, för det fall att fondföretaget har sitt säte i ett annat EU-land, i förväg anmälas till Finansinspektionen. Förvaltningen kontrollerades vidare av förvaringsinstitut och revisorer. Det har därför varit rimligt att utgå från att de involverade aktörerna har varit seriösa och agerat i enlighet med fondandelsägarnas intressen.
- 5.13. Eftersom staten har uppfyllt sina positiva skyldigheter i förhållande till käranden, har hans egendomsskydd inte överträtts. För det fall att tingsrätten skulle anse att en överträdelse har skett, är den ideella skadan i så fall av mindre allvarligt slag, inte minst i ljuset av de övriga åtgärder staten har vidtagit i syfte att gottgöra käranden. Skadestånd är inte heller nödvändigt mot bakgrund bland annat av att käranden förhållit sig passiv under flera års tid sedan han informerats av Pensionsmyndigheten om det ändrade fondvalet.

6. STATEN HAR UPPFYLLT SIN POSITIVA SKYLDIGHET

- 6.1. **Kärandens fordran på framtida premiepension omfattas av artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen**
- 6.1.1. Begreppet "egendom" i artikel 1, tilläggsprotokoll 1 är ett autonomt begrepp som inte bara omfattar fysiska ägodelar utan även rättigheter och intressen till vilka äganderätter kan knytas. Som utgångspunkt är artikeln endast tillämplig på en persons existerande egendom men i vissa fall kan en sådan berättigad förväntan om att få ett effektivt åtnjutande av en äganderätt finnas, att artikeln blir tillämplig.⁶² Ett sådant fall där en berättigad förväntan

---

⁶² Se t.ex. *Bélané Nagy mot Ungern*, dom den 13 december 2016, no. 53080/13, p. 73.

har ansetts finnas i Europadomstolens praxis är om en konventionsstat inrättat ett pensionssystem genom lag.⁶³

- 6.1.2. För svenskt hänseende framgår det av 53 kap. 2 § socialförsäkringsbalken att bland annat inkomstgrundad ålderspension utgör en förmån vid ålderdom. Den inkomstgrundade ålderspensionen omfattar enligt 55 kap. 2 § socialförsäkringsbalken bland annat ett premiepensionssystem. I 58 kap. 3 § socialförsäkringsbalken anges att premiepension ska beräknas utifrån de pensionsrätter som fastställts för den enskilde samt att premiepensionens storlek också är beroende av värdeutvecklingen på de medel som fonderats i premiepensionssystemet. Vidare stadgar 58 kap. 5 § socialförsäkringsbalken att pensionsrätterna fastställs årligen och grundas på pensionsspararens pensionsunderlag. Av 64 kap. 10 § socialförsäkringsbalken framgår även att premiepensionen ska beräknas med utgångspunkt i tillgodohavandet på premiepensionskontot.
- 6.1.3. Det får anses stå klart att det premiepensionssystem som staten har inrättat genom ovan nämnda bestämmelser i socialförsäkringsbalken har genererat sådana ekonomiska intressen som faller inom ramen för artikel 1, tilläggsprotokoll 1.
- 6.1.4. Vad består då pensionssparares konventionsskyddade egendom av? Det är en fråga som har varit föremål för en inte obetydlig diskussion parterna emellan i skriftväxlingen.
- 6.1.5. Genom regleringen i socialförsäkringsbalken har pensionssparare fått en rätt att, den dag de går i pension, få en förmån utbetalt till sig i form av månadsvisa utbetalningar av premiepensionspengar. Innan spararna går i pension har de en villkorad fordran på staten att, efter att de har uppnått en viss ålder (för närvarande 63 års ålder), erhålla premiepension. Det är alltså först när en enskild går i pension som rätten att erhålla några pengar från staten kan göras gällande. Premiepensionen kan då inte heller tas ut som en klumpsumma utan den betalas ut en gång i månaden fram till dess att den enskilde dör.
- 6.1.6. Hur mycket en enskild kommer få i premiepension är med andra ord inte bestämt på förhand. Som utvecklades i avsnitt 3.1 ovan, syns det vid varje givna tidpunkt gällandet värdet på fordran på premiepensionskontot, som i sin tur har beräknats utifrån värdeutvecklingen på de fondandelar som Pensionsmyndigheten förvärvat för medel som motsvarar den enskildes fastställda pensionsrätter. Att det värdet går upp och ned p.g.a. värdeutvecklingen i de fonder till vilken värdering har knutits innebär varken att en enskild får sin premiepensionsrätt höjd eller sänkt. Europadomstolen har också framhållit att artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 inte ger en person rätt att erhålla pension med ett visst belopp.⁶⁴

⁶³ Se t.ex. *Bélané Nagy mot Ungern*, p. 82. Se även Pensionsmyndighetens yttrande av den 28 oktober 2022, p. 4.11-4.18.

⁶⁴ Se t.ex. *Bélané Nagy mot Ungern*, p. 83.

- 6.1.7. Sammanfattningsvis är det kändens villkorade fordran mot staten på framtida pension som omfattas av det konventionsgrundade egendomsskyddet. Varken de medel som Pensionsmyndigheten har använt för att köpa fondandelar eller själva fondandelarna utgör kändens egendom.
- 6.2. **Innebörden av konventionsstaternas positiva skyldighet att skydda enskildas egendom**
- 6.2.1. Europadomstolen har slagit fast att en konventionsstat, under vissa omständigheter, har en positiv skyldighet att vidta sådana åtgärder som är nödvändiga för att skydda enskildas egendom.⁶⁵ Det anses följa av artikel 1 i Europakonventionen, som anger att konventionsstaterna ska garantera var och en som befinner sig i deras jurisdiktion de fri- och rättigheter som följer av konventionen, samt den generella princip som slås fast i första meningen i artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 om att varje fysisk och juridisk person ska ha rätt till respekt för sin egendom.⁶⁶
- 6.2.2. Den positiva skyldigheten syftar till att säkerställa att egendom har ett tillräckligt skydd i nationell lagstiftning och att det finns lämpliga rättsmedel som den enskilde kan vidta för att tillvarata sina rättigheter, inklusive, där det är lämpligt, kräva skadestånd om skada uppkommit.⁶⁷ Inte heller sträcker sig skyldigheten till exempel så långt att en stat görs direkt ansvarig för skulder som ett företag har till en person eller för fel som har begåtts av dess företrädare.⁶⁸
- 6.2.3. Den positiva skyldigheten är alltså inte absolut. Hur långt den sträcker sig beror på vad som kan anses rimligt mot bakgrund av de aktuella omständigheterna.⁶⁹ Det handlar om att i varje fall bedöma vad som utgör en rimlig balans mellan de olika motstående intressen som aktualiseras. De specifika åtgärder som kan vara aktuella för staten att vidta kan vara såväl förebyggande som avhjälpande.⁷⁰
- 6.2.4. I exempelvis en horisontell relation mellan enskilda som rör civilrättsliga frågor, är statens positiva skyldigheter mer begränsade.⁷¹ Staten är skyldig att vidta sådana åtgärder som är *nödvändiga* för att skydda en persons egendom, särskilt om det finns ett direkt samband mellan sådana åtgärder som

---

⁶⁵ Se t.ex. *Gherardi Martiri mot San Marino*, dom den 15 december 2022, p. 103 och *Sovtransavto Holding mot Ukraina*, dom den 25 juli 2022, no. 48553/99, p. 96.

⁶⁶ Se t.ex. *Sovtransavto Holding mot Ukraina*, p. 96 och *Beyeler mot Italien*, dom den 5 januari 2000, no. 33202/96, p. 100 och 106.

⁶⁷ Se t.ex. *Kanevska mot Ukraina*, beslut den 17 november 2020, no. 73944/11, p. 45.

⁶⁸ Se t.ex. *Gherardi Martiri mot San Marino*, p. 104 och *Kotov mot Ryssland*, dom den 3 april 2012, no. 54522/00, p. 116.

⁶⁹ Se t.ex. *Gherardi Martiri mot San Marino*, p. 104 och *Vladimirov mot Bulgarien*, beslut den 25 september 2018, no. 58043/10, p. 35.

⁷⁰ Se *Kotov mot Ryssland*, p. 109 – 111, *Gherardi Martiri mot San Marino*, p. 105 och *Kanevska mot Ukraina*, p. 45. Se även Pensionsmyndighetens yttrande av den 28 oktober 2022, p. 4.27–4.29.

⁷¹ Se t.ex. *Kotov mot Ryssland*, p. 111.

det kan antas finns en berättigad förväntan om att myndigheterna ska vidta och personens effektiva åtnjutande av egendomen i fråga.⁷²

- 6.2.5. När en person har begått brott mot en annan person, omfattar den positiva skyldigheten också att en adekvat förundersökning ombesörjs samt, om så är lämpligt, att åtal väcks. Hur långt utredningsskyldigheten sträcker sig beror på hur allvarlig brottsligheten är, där skyldigheten att utreda egendomsbrott till exempel inte sträcker sig lika långt som skyldigheten att utreda brott mot en enskilds liv och hälsa.⁷³
- 6.2.6. Av Europadomstolens praxis framgår också att om staten genom lag har inrättat ett system för obligatorisk registrering av till exempel fastighetstransaktioner, åligger det staten att tillse att regelverket för sådana registreringar är effektivt och tillförlitligt.⁷⁴ Vid bedömningen av om staten uppfyllt sin positiva skyldighet, ska en proportionalitetsbedömning göras mellan de konkurrerande intressen som kan finnas mellan den enskilda och det allmänna.⁷⁵ Europadomstolen har funnit att en konventionsstat har överträtt konventionen, när en enskild inte kunnat använda den fastighet som han registrerats som ägare till på grund av ett förbiseende eller misstag i fastighetsregistret som den ansvariga myndigheten gjort.⁷⁶ Om myndigheten underlåtit att följa sina egna interna regler och rutiner, är det något som ska beaktas.⁷⁷ I en situation där myndigheten själv blivit vilseledd genom brott av en annan enskild, är skyldigheten mer begränsad. Staten är inte skyldig att tillse att varje tänkbar förekomst av bedrägeri förhindras i systemet.⁷⁸
- 6.2.7. Staten åtnjuter en bedömningsmarginal vid bedömningen av vilka åtgärder som ska vidtas för att efterleva konventionen.⁷⁹ Denna bedömningsmarginal är bred när det kommer till förebyggande åtgärder, särskilt när det gäller frågor som omfattas av en stats socialpolitik och ekonomiska politik.⁸⁰
- 6.2.8. Slutligen har Europadomstolen även poängterat att de skyldigheter som följer av artikeln inte får tolkas på ett sätt som innebär att en oproportionerlig börda läggs varken på den enskilda⁸¹ eller på myndigheterna, mot bakgrund av de prioriteringar myndigheten måste göra i förhållande till sina resurser.⁸² Vid den bedömningen ska hänsyn tas till vad överträdelse är, hur den enskilde har handlat samt hur myndigheterna har agerat.⁸³

⁷² Se t.ex. *Kotov mot Ryssland*, p. 112 och *Kanevska mot Ukraina*, p. 45. Se även *Blumberga mot Lettland*, dom den 14 oktober 2008, no. 70930/01, p. 67.

⁷³ Se t.ex. *Blumberga mot Lettland*, p. 67 och *Gherardi Martiri mot San Marino*, p. 107.

⁷⁴ Se t.ex. *Kanevska mot Ukraina*, p. 48.

⁷⁵ Se t.ex. *Szkórits mot Ungern*, dom den 16 december 2014, no. 58171/09, p. 38–39.

⁷⁶ Se t.ex. *Szkórits mot Ungern*, p. 44–45 och *Leas mot Kroatien*, dom den 20 maj 2010, no. 55555/08, p. 74.

⁷⁷ Se t.ex. *Leas mot Kroatien*, p. 74.

⁷⁸ Se t.ex. *Kanevska mot Ukraina*, p. 48 och *Gherardi Martiri mot San Marino*, p. 109.

⁷⁹ Se t.ex. *Szkórits mot Ungern*, p. 38.

⁸⁰ Se t.ex. *Kanevska mot Ukraina*, p. 45 och *Kotov mot Ryssland*, p. 131.

⁸¹ Se t.ex. *Szkórits mot Ungern*, 40.

⁸² Se t.ex. *Vladimirov mot Bulgarien*, p. 41.

⁸³ Se t.ex. *Szkórits mot Ungern*, 40.

- 6.3. **Staten har uppfyllt sin positiva skyldighet i förhållande till käranden**
- 6.3.1. Inledningsvis noteras att käranden inte har påstått att staten skulle ha berövat hans egendom eller gjort något ingrepp i den. Det som aktualiseras i detta mål är statens positiva skyldighet och hur långt den sträcker sig i det här fallet.
- 6.3.2. Käranden menar att statens positiva skyldighet har inneburit en omsorgsplikt över hans premiepensionspengar, en plikt som staten har åsidosatt. Så påstås ha skett genom att Pensionsmyndigheten har underlåtit att vidta lämpliga och nödvändiga åtgärder för att förhindra att ett obehörigt fondbyte med en förfalskad fondbytesblankett skedde för hans del till i Falcon Aggressive i september 2014.⁸⁴
- 6.3.3. Pensionsmyndigheten har i tidigare yttranden förklarat varför de rättsfall från Europadomstolen som käranden åberopat till stöd för att en omsorgsplikt skulle existera, inte är tillämpliga i detta fall. Staten vidhåller vad som tidigare anförts och har inget ytterligare att tillägga i den delen.⁸⁵
- 6.3.4. Det bör dock samtidigt understrykas att statens uppfattning därmed inte är att det inte skulle finnas någon positiv skyldighet att skydda kärandens egendom (dvs. hans villkorade fordran på staten på framtida premiepension). Den skyldigheten har bara inte den innebörd som käranden påstått.
- 6.3.5. I det här fallet har staten infört ett obligatoriskt system för pensionssparande. Det har därför ålegat staten att tillse att det finns en reglering genom vilken spararnas fordringar på framtida pension skyddas. Ett antal åtgärder har vidtagits i detta syfte, bland annat, såvitt här är relevant, har det reglerats i Pensionsmyndighetens föreskrifter på vilket sätt byten av fondval kunde göras. Vid den aktuella tidpunkten (september 2014) fanns alltså ett antal mekanismer på plats för att byte av fondval inte skulle kunna ske obehörigen. Pensionsmyndigheten hade även tagit bort möjligheten att byta fondval med PIN-kod.
- 6.3.6. I kärandens fall har det aktuella bytet av fondval kunnat ske genom att en eller flera person/er, som är fristående i förhållande till Pensionsmyndigheten, har förfalskat blanketten. Bytet av fondval har alltså inte föranletts av att Pensionsmyndighetens personal har gjort något förbiseende eller misstag. Vidare har Pensionsmyndighetens föreskrifter och interna rutiner följts. Det innebär att de vid tidpunkten existerande mekanismerna för att förhindra obehöriga byten av fondval inte har lyckats förhindra det aktuella bytet, vilket inte är samma sak som att staten skulle ha underlåtit att vidta åtgärder.
- 6.3.7. Staten ifrågasätter inte att det åtgärder som käranden pekat på är ägnade att ytterligare stärka skyddet i systemet. Statens skyldigheter i detta avseende sträcker sig dock inte längre än att vidta rimliga åtgärder och det finns inte någon skyldighet att förhindra varje tänkbar förekomst av bedrägeri. Vad som är rimligt måste vidare bedömas utifrån de omständigheter som rådde

⁸⁴ Se kärandens yttrande den 13 januari 2023, p. 1.6.

⁸⁵ Se Pensionsmyndighetens yttrande av den 28 oktober 2022, punkterna 4.19-4.25.

vid den aktuella tidpunkten och vad som då kunde identifieras som förutsebara risker. Det bör också understrykas att en vid bedömningsmarginal tillkommer staten när det gäller att bestämma hur ett sådant system som det här aktuella ska utformas. Staten har agerat inom ramen för denna bedömningsmarginal i detta fall.

- 6.3.8. Kärandens agerande ska också beaktas vid bedömningen. Det måste beaktas att käranden valt bort förhandsalternativet AP7 Såfa och att han lämnat ut sin PIN-kod till en privat aktör. Vidare har Pensionsmyndigheten informerat honom om att ett byte av fondval gjorts och uppmanat honom att kontakta myndigheten om det var fel, trots detta har käranden förhållit sig passiv under mycket lång tid.
- 6.3.9. Något som också är av central betydelse vid bedömningen av om statens positiva skyldighet har uppfyllts, är vilka åtgärder som vidtagits efter det att misstanke om oegentligheter uppkom mot Falcon Funds slutet av år 2015. Tack vare Pensionsmyndighetens grundliga granskningar kunde beslut om köpstopp och därefter avregistrering fattas, något som gjordes trots att den behöriga tillsynsmyndigheten MFSA inte ansåg att fonderna stred mot UCITS. Ett hårt arbete fick sedan läggas ned på att förmå Falcon Funds att lösa in fondandelarna. Vidare bedrevs en omfattande förundersökning under flera år, vilket ledde till att åtal kunde väckas och fällande domar har också meddelats. Käranden har inte ifrågasatt att staten gjort allt som kan krävas för att utreda brotten och lagföra gärningsmännen.
- 6.3.10. Till det kommer att Pensionsmyndigheten har utnyttjat alla till buds stående medel för att kompensera skadan. Flera skadeståndsprocesser mot olika aktörer har initierats och några pågår alltjämt. Hittills har ca 2 miljarder kronor kunnat återbördas genom återvinnings- såväl som skadeståndsprocesser. Käranden har inte heller riktat någon kritik mot Pensionsmyndighetens arbete för att återbörda medlen.
- 6.3.11. Vid en samlad bedömning har staten uppfyllt sin positiva skyldighet i förhållande till käranden. Staten har därför inte överträtt kärandens egendomsskydd.

7. NÅGON SKADESTÅNDSSKYLDIGHET HAR HURSOMHELST INTE UPPKOMMIT

- 7.1.1. Om tingsrätten skulle komma fram till att staten överträtt kärandens egendomsskydd, något som bestrids, är det av nedan angivna skäl inte nödvändigt att skadestånd utgår i detta fall.
- 7.1.2. *För det första* ska de omfattande åtgärder som vidtagits av myndigheterna efter att misstankar om oegentligheter i Falcon Funds uppkommit beaktas. Av särskild betydelse är de åtgärder som Pensionsmyndigheten vidtagit i syfte att minimera skadan. Dessa åtgärder har inneburit att stora belopp har kunnat återföras till premiepensionssystemet enligt spararnas fondval.
- 7.1.3. *För det andra* talar kärandens passivitet med styrka för att den ev. ideella skada som överträdelsen föranlett är av mindre allvarligt slag. Som framgick

av avsnitt 4 ovan, har Pensionsmyndigheten i november 2013 uppmärksam-
made sparare som hade Optimus High Yield som fondval (dvs. inklusive kä-
randen) på att byten gjorts till fonden utan spararnas medgivanden och spa-
rarna uppmanades att se över sina placeringar. Pensionsmyndigheten skick-
ade också en bekräftelse till kändaren med information om att byte skett till
Falcon Aggressive i september 2014. I brevet uppmanades kändaren att kon-
takta Pensionsmyndigheten inom två månader och begära rättelse, för det
fall att premiepensionspengarna hade placerats felaktigt. Kändaren har dock
inte bytt fondval och även i övrigt förhållit sig passiv.

- 7.1.4. *För det tredje*, och som även har anförts i yttrande av den 28 oktober
2022,⁸⁶ är den brottslighet som kan tänkas vara förknippad med det obehö-
riga fondbytet inte av sådan art att kändaren hade haft rätt till kränkningar-
sättning av gärningspersonen. Staten bör inte ha ett mer långtgående ansvar
för att utge ideellt skadestånd för att inte ha förhindrat gärningen än vad gär-
ningspersonen hade haft. Det är därför inte heller nödvändigt att utge skade-
stånd för att gottgöra den.
- 7.1.5. Sammanfattningsvis är omständigheterna alltså sådana att det inte är nöd-
vändigt att utgöra skadestånd i detta fall. I vart fall överstiger skadan inte
10 000 kr, varför någon ersättning under alla förhållanden inte ska utgå.⁸⁷
Ett erkännande av överträdelsen utgör i så fall en tillräcklig gottgörelse.

8. SVAR PÅ TINGSRÄTTENS FRÅGOR SAMT SYNPKUNKTER PÅ PROTOKOLLET OCH KÄRANDENS SENASTE YTTRANDE

- 8.1. Tingsrätten har frågat om det kan vitsordas dels att kändaren aldrig beställde
den aktuella fondbutesblanketten, dels den beskrivning som lämnats av kä-
randen om hur blanketterna behandlades av Pensionsmyndigheten.
- 8.2. Det vitsordas att kändaren inte har beställt fondbutesblanketten. Staten vits-
ordar också beskrivningen av hur blanketterna har behandlats i punkterna
4.15.6–4.15.7 i stämningsansökan, ab 1, med undantag för den andra me-
ningen i punkten 4.15.6, som inte vitsordas, samt med ändringen i punkten
4.15.7 att det var BlancTec AB som var den externa leverantören och att or-
det ”manuellt” ska läggas till i den tredje meningen i punkten (dvs. ”*Detta
innebar att underskrifterna på blanketterna i praktiken inte kontrollerades
manuellt [...]*”).
- 8.3. Vad gäller protokollet har staten fört in sina förslag till justeringar, se bilagd
ändringsmarkerad version av protokollet. Ett övergripande medskick vad
gäller avsnittet ”Bakgrund” i protokollet är att fler för målet relevanta om-
ständigheter bör vara ostridiga mellan parterna. Det gäller bland annat förut-
sättningarna för registrering av en fond på fondtorget samt de krav som
ställdes på tillstånd för fondföretagen och att fonderna skulle uppfylla
UCITS-regelverket, Pensionsmyndighetens utredningar samt vad myndig-
heten i olika skeenden vidtagit för åtgärder gentemot Falcon m.fl. liksom de
efterföljande brottmåls- och skadestandsprocesserna. Staten har redogjort

⁸⁶ Se Pensionsmyndighetens yttrande av 28 oktober 2022, p. 6.7.

⁸⁷ Se prop. 2017/18:7 s. 66 med där gjorda hänvisningar.

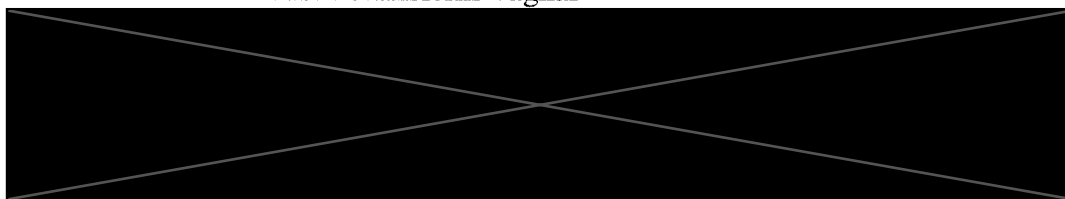
för dessa omständigheter i avsnitten 3 och 4 ovan. Statens grunder i protokollet ersätts vidare av de justerade grunderna som redovisats i avsnitt 5 ovan.

- 8.4. Vad gäller kändens senaste yttrande av den 14 februari 2023 (ab 114), föranleder det för närvarande inget ytterligare från statens sida, utöver att det noteras att kändens inte har svarat på tingsrättens fråga om vid vilken tidpunkt som han fick kännedom om bytet till Falcon Aggressive. Vad gäller kändens önskemål om att staten ska klargöra sin inställning till hans justerade grunder (punkterna 1.4–1.5 i yttrandet av den 16 juni 2023 (ab 110)), utgår staten från att detta har tydliggjorts genom statens justerade grunder i målet, se avsnitt 5 ovan.

9. MÅLETS FORTSATTA HANDLÄGGNING

- 9.1. Staten vore tacksam om kändens kunde upplysa om det är något (och i så fall vad) som beskrivs i avsnitten 3–4 ovan som han inte anser är ostridigt.
- 9.2. Staten anser att det vore till fördel för målets handläggning om en sammanställning enligt 42 kap. 16 § RB upprättas i god tid innan förberedelsen avslutas.

På Justitiekanslerns vägnar

BILAGEFÖRTECKNING

1. Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2014:1) om ändring i Pensionsmyndighetens föreskrifter (2011:4) om val och byte av fond inom premiepensionssystemet
2. Pensionsmyndighetens föreskrifter (2014:3) om ändring i pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2012:9) om självbetjäningstjänster via Internet
3. Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2018:6) om ändring i Pensionsmyndighetens föreskrifter (2011:4) om val och byte av fond inom premiepensionssystemet
4. Allmänna villkor för samarbete mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltare (2013-01-01)
5. Allmänna villkor för samarbete mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltare (2015-01-01)
6. Pensionsmyndigheten och det svenska premiepensionssystemet. Information till fondförvaltare inför slutande av samarbetsavtal och anmälan av fonder (Januari 2013)
7. Information till fondförvaltare inför slutande av samarbetsavtal och anmälan av fonder (2016-04-21)
8. Pensionsmyndighetens bekräftelse till Daniel Edencrona gällande fondbytet daterad den 12 september 2014
9. Brev från den maltesiska tillsynsmyndigheten MFSA till Pensionsmyndigheten den 19 maj 2016
10. Brev från Pensionsmyndigheten maj 2016.
11. Pensionsmyndighetens uppsägning till Falcon funds den 15 juni 2016
12. Pressmeddelande från Pensionsmyndigheten den 15 juni 2016
13. Säljordern gällande Falcon funds daterad den 16 juni 2016
14. Svaromål och ansökan om genstämning den 14 september 2016
15. Pressmeddelande från Pensionsmyndigheten den 22 februari 2017
16. Pressmeddelande från Pensionsmyndigheten den 13 oktober 2016
17. Pressmeddelande från Pensionsmyndigheten den 13 januari 2017
18. Pressmeddelande från Pensionsmyndigheten den 2 september 2020
19. Sak & Liv den 4 juli 2022
20. Summary judgment daterad den 27 oktober 2022
21. Pressmeddelande från Ekobrottsmyndigheten 25 juni 2020

22. Svea hovrätts dom den 1 juni 2022 i mål nr B 3641-22